

ZASLIŠANJE OBUJA ŽALOST- NE SPOMINE

Ti spomini segajo na protijunijsko zaroto za znižanje meze rudarjem.

Chicago, Ill. — Otvoritev zaslišanja glede prevoznine za pošiljanje premoga na severozapad nas spominja na izredno moč, ki jo ima meddržavna premogovna komisija in ki se je porabila za znižanje meze rudarjev. Od leta 1924 se je ta moč doledno porabila, da je premog iz neunijskega premogovega polja prihajal lahko na trg in konkuriral premoški z unijskega premogovega polja. Ko se je ta moč prvokrat pokazala in je bilo razumeti, kaj ta moč prinese v bodočnosti, je "Prosveta" svarila rudarje, jih nagovarjala k slogi, k organiziranju na strokovnem in političnem polju, če ne, pridejo nekega dne razmere, ki postanejo strašne za rudarje. Rudarji in delavci so čitali to svarilo. Eni so skušali zbuditi svoje tovariše in jih organizirati strokovno in politično. Drugi so pa rekli, da ne bo nič in da se staremu uredniku najbrž blede, zato vidi strahove tam, kjer jih ni. In tako se ni zgodilo nič. Nekega dne so pa podjetniki neopričakovano pričeli z ofenzivo, ko je nihče ni pričakoval. Zdaj je bil junjski odpor zastoj. V zakonodajnih zastopih so sedeli v večini zagovorniki podjetniških interesov, prevoznina je bila znižana za premog z neunijskega polja tako nizko, da ni mogel več premog z unijskega premogovnega polja konkurirati z njim. Na to je sledil pobor in sicer potop poln trpljenja in pridike. Zdaj so pričeli ilinojski premogovniški podjetniki zopet z dirinjam pred meddržavno trgovsko komisijo.

Po štiriletni precej obširni prenosnosti je bila temeljna cena meza \$7.50 potisnjena dol na \$6.10. Konkurenca na trgu je to povzročila. Priitak te konkurence je bil izredno velik in sicer tako velik, da podjetniki na unijskem polju niso mogli več obratovati svojih premogovnikov.

Takrat je bila prevoznina premoška za tono premoška iz Illinoisa povišana za 28 centov, ako je bil premog poslan na severozapad. To je pomenilo, da so zdaj lahko pričeli neunijski premogovniški podjetniki iz Kentuckyja in v Zapadne Virginije pošiljati svoj premog do pristanov ob Velikih jezerih, odkoder so ga parniki razvažali na severozapad. Od leta 1916 je bila prevoznina za tono premoška povišana za šestdeset odstotkov, za tono unijskega premoška pa samo od 25 do 62 odstotkov. Prevostnina za tono premoška iz držav Indiana in Illinois pa za sto sedem odstotkov in še več.

Tu je jasno in na dani, zakaj je pričel silni boj proti rudarjem. Celo F. C. Honold, načelnik Honoldovega premogovega biroja za statistiko je priznal, da je prevostnina za premog nepravilna in da je ta krivica povzročila, da se zapro premogovniki Illinoisu.

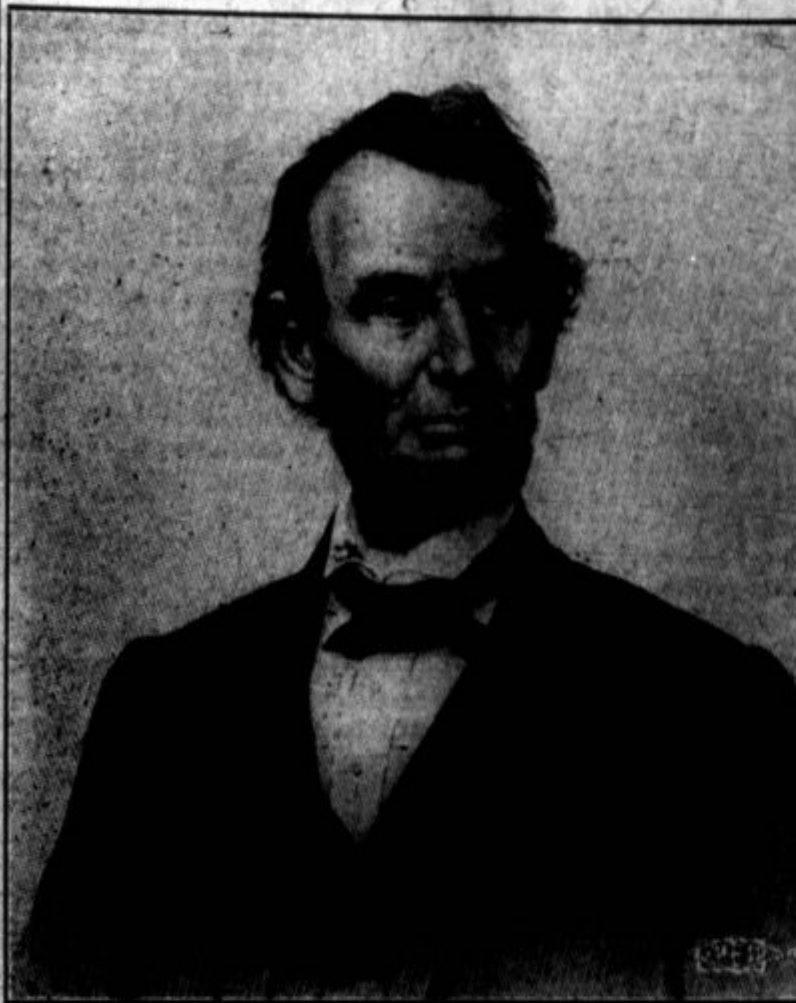
Leta 1928 je šla ta komisija dalje. Odobrila je, da se zniža prevostnina za premog za dvajset odstotkov, ako je premog poslan iz Pittsburgha do pristanov ob jezeru Erie in če ne od tam razdeli po severozapadu. Na ta način je nastala razlika v ceni za tono premoška od 18 do 58 centov v prilog premoški z vzhoda.

Boj za spraviljanje unijskega premoška premoška na trg ne obstoji, akoravno je rudarska organizacija v bojih zadnjih pet let ostajala. Neunijski premog je kopije po pet dolarjev na dan, unijski pa po \$6.10.

Delavci in rudarji, organizirajte se še politično in rabite svoj volilni listek za poraz onih, ki vam obežajo košaro s kruhom tako visoko, da jo ne morete dojeti s svojci.

Slava osvoboditelju!

K stodvajsetletnici rojstva
Abrahama Lincolna



Danes poteče 120 let, kar se je rodil največji Američan: Abraham Lincoln.

Mož, porojen 12. februarja 1809 iz skromnega pionirja in njegove priproste žene Nancy Hanks v borni kabini v divjinah Kentuckyja, mož, vzgojen najprejstejše in samouk v razmerah grobih frontirskih časov, mož, delavec na deviških farmah in v gozdovih komaj dotaknjene srednjega zapada Amerike, mož, kljub temu vztrajen in hrepeneč po širokem obzorju znanja, ki dviga človeštvo, mož, ki je v zgodnji mladosti zavrzel slepo vero v odrešitev od drugih, od nečesa neznanega, in osvojil zdravo idejo samopomoči in razumnega dela, se je preko pionirja, delavca, siromašnega odvetnika in ljudskega poslanca povzpeli do inteligentnega puntarja in revolucionarja, voditelja ljudskih množic in prvega velikega emancipatorja kruto zaslužjenih milijonov. Lincoln je bil mož, ki je izvršil svojo nalogo. Zato je in ostane velik in slaven za vse bodoče čase, dokler bosta besedi svoboda in pravica sveti človeštvu.

Lincoln je bil iz ljudstva in za ljudstvo, zato je on mož ljudstva; po krivici si ga lasti in mu polaga hinavske vence razred vladajočih in izkoriščujočih. Lincoln je naš! Lincoln je bil glasnik vseh brezpravnih in zatiranih.

To je pokazal s sledečimi besedami, ki jih je izgovoril 4. marca 1861, ko je bil prvič ustoličen za predsednika Združenih držav:

"Ta dežela (Amerika) z vsemi njenimi institucijami pripada ljudstvu, ki v njej prebiva. Kadarkoli se ljudstvo nasiti obstoječe vlade, ima ustavno pravico, da jo popravi sebi v prid, in revolucionarno pravico, da jo ovrže."

Dalje:

"Delavci morajo paziti, da ne odstopijo svojih pravic in svoje moči, ki jo imajo v glasovnici. Ako izgube svoje pravice in moč, se jim zapro vrata napredka in breme krivic na njihovih ramah bo vedno večje in večje, dokler ne bo vsa njihova svoboda izgubljena."

Proroške besede, ki se do pičice izpolnjujejo! Lincoln je videl, kako pridejo za sužnjedrži njegovega časa še večji in hujši sužnjedrži, ki oropajo milijone delavcev in farmerjev za vso tisto svobodo, ki je zapisana v ustavi.

Nadalje:

"Najmočnejša vez človeških simpatij, izven družinskih vezi, bi morala biti ona, ki spaja delavce vseh dežel, vseh narodnosti in vseh plemen."

S temi besedami je Lincoln postavil načelo delavske mednarodne solidarnosti na prvo mesto. Marks, ki je živel v Lincolnovem času in Lincolnu čestital k zmagi v civilni vojni, je dodal: "Delavci vseh dežel, združite se!"

Naj živi med delavci vsega sveta spomin na velikega Lincolna!

Slavka v Nashovora pod- jetlju kamžana z zmag

Junjski odpor pletenarskih delavcev pri Allen A. kompaniji prinesel nov duh med delavce.

Kenosha, Wis. — V Nashovi tovarni za avto so bile še tri neopričakovane in nenadne stavke. Te stavke so končale z uspehom. Zdaj je bila četrti neopričakovana in nenavada stavka in tudi ta je končala za delavce z uspehom. V soboto so v nekem departmentu obdržali tovarne delavci nemodna zastavkala, da protestirajo proti novemu sistemu plačevanja skupinskega dela od kosa. V ponedeljek je kompanija obljubila delavcem, da se ta sistem plačevanja odpravi. Kompanija je nastopila proti voditeljem, ki neopričakovane stavke, dastavali jih je vodstvo tovarne sumilo, da imajo zveze s pletenarskimi stavkarji pri Allen A. kompaniji. Kompanija mogoče nastopi proti voditeljem stavke kamžane, ko pojdejo narodila, ker delavci niso organizirani. Zdaj kompanija potrebuje delavce. Kajli sezona za avto industrijo traja.

Trdovratni odpor pletenarskih delavcev pri Allen A. kompaniji, v katerem se delavci strtujejo, je prinesel nov duh med delavce tudi pri Nashovi tovarni.

Blaginjske dele evline kompanije razglašeno

Odslovljeni delavci izgubili svoje domove.

Indianapolis, Ind. — Kompanijske unije in kompanijske blaginjske dele so slabo nadomestilo za pravo delavsko strokovno organizacijo. To potrdi dejstvo, da je Real Silk Hosiery kompanija odslovila sto pletenarskih delavcev in jih nadomestila z delavkami, ker delajo ceneje. Kompanija je pripravljala tem delavcem, naj kupijo svoje domove. Delavci so ubogali.

Zadnji mesec je pa kompanija odslovila izrjene pletenarje, da jih nadomesti z delavkami, ki delajo veliko ceneje. Zena nekega pletenarskega delavca je povedala poročevalcu Federalizirnega tiska, kako je vodstvo pritiskalo na delavce in jim pripravljalo, naj kupijo domove. Delavci so verjeli, da je vse zlato, kar se svetli. Zdaj je precej od teh sto odslovljenih delavcev izgubilo svoje domove, ker ne morejo plačevati obrokov.

Zadnje finančno poročilo kompanije kaže izkušnje dobiček. Vse, kar je kompanija storila za odslovljene delavce, je bilo, da jim je dala priporočila pisma, da so dobri delavci in jim je obljubila, da jim bo pomagala dobiti delo. Nekateri delavci so prejeli voznično, da so se vrnili v domače mesto. To je nekaj naravnega. Bila je poteza, da delavci toliko hitreje zapuste mesto.

Ta dogodek le potrdi, kako potrebni so delavci organizacije za čuvanje svojih interesov.

Čikaško openšparje sko- minja po novem porazu

Openšparski odbor pravi za ponovno zaslišanje.

Chicago, Ill. — Openšparji niso zadovoljni, dasi so prejeli gorke moralne zausnice od najvišjega državnega sodišča zaradi Landisovega odloka, pa prihajajo nazaj, da dobe najbrž nove batine. Sodišče je povedalo openšparjem, da naj prenehajo s pošiljanjem pobojnikov na delo, ko tam delajo organizirani delavci. Ravnotako jim je sodišče naročilo, da naj prenehajo taki pobojniki nastopati kot šerifovi deputirji.

Toda openšparji niso zadovoljni. Openšparski odbor je zaprosil za ponovno zaslišanje.

OBLETNICA IZPO- RA PLETENINAR- JEV V KENOSHI

Ta dan bodo pletenarski delavci obhajali slavnostno.

Kenosha, Wis. — Dne 15. februarja bo eno leto, ko je Allen A. kompanija v tukajšnjem mestu izprla svoje pletenarske delavce. Izprti delavci so sklenili, da bodo ta dan obhajali slavnostno, ker je njih odpor proti temu izporu uspešen. Slavnostno praznovanje obletnice se bo vršilo dne šestnajstega februarja. Prirejen bo pohod z masnim pohodom, po shodu se bo izvajal še drug program in ples. Tri sto organiziranih izprti delavcev izjavlja, da so pri volji vrniti se na delo, ko je priznana organizacija in so odpravljene priganjske metode.

Med tem se pa kompaniji vrača več blaga, kot ga lahko razpoložijo, ker stavkokaži ne znajo izdelati dobrih produktov. Da kompanija nima prevelike izgube, je stavkokažam znižala mezo od 20 do 30 odstotkov. Tisočaki, ki jih je izdala za pobojnike in privatne detektive, niso prišli nji nobenega uspeha glede postopanja napram stavkarjem. Noben stavkar ni bil spoznan krivim. Krivim so bili spoznani le radi žaljenja ali preziranja sodišča, ko so bili na sodišču svezene sodnika Geigerja spoznani krivim, da so prelomili njegovo sodniško preprogo.

V sedmih državah, v katerih ima Allen A. kompanija trge, nastopajo govorniki strokovno organiziranega delavstva in razvažajo občinstvu dejstva tega boja. Druge delavske strokovne organizacije podpirajo organizirane pletenarske delavce v Kenoshi.

Rockefellerjev trde- srčnost počen v pokoj

Drugi načelniki so obljubili poboljšanje?

Denver, Colo. — V Coloradu se silijo glasovi, da Rockefeller opusti svojo kompanijsko unijo in znamenja za izpremenitev Rockefellerjeve taktike se vidijo v dejstvu, da je Rockefeller poslal minoli teden predsednika Colorado Fuel & Iron kompanije v pokoj.

Ze skozi leto dni so silili glasovi, da bo Rockefellerjeva kompanija izpremenila svojo taktiko napram delavcem. Splošno se prizna, da je kompanijska unija popolnoma ponarenila na premogovem polju. Vrh tega bi bil Rockefeller kmalu dobil mader zaradi streljanja milice na stavkujoče rudarje. Govori se, da je Rockefeller vseh tega sit, posebno teh sirovih taktik napram delavcem, pa je predsednika Wellborna premestil v odbor za penzije, da mu bo predsedoval. Mož najbrž tudi spada na tako mesto.

Načelniki v Rockefellerjevih podjetjih so obljubili, da se poboljšajo, da se tako ubranijo objavljanja faktorov o strahovladi v Rockefellerjevih podjetjih.

Ampak delavci pričakujejo prav malo od teh obljub. Bodočnost bo kmalu pokazala, koliko je resnice na teh govoricah.

Zenska ubita na križcu.

Calumet City, Ind., 11. febr. — Louise Fetter, stara 66 let, je bila večeraj ubita na bližnjem križcu, ko je osobni vlak Pennsylvanske železnice treščil v avto, v katerem se je vozila s svojo možem proti domu. Mož je dobil le lahke poškodbe.

Policijski načelnik umorjen.

Windsor, N. C., 11. febr. — Policijski načelnik Robert White je bil večeraj ustreljen po nekem črncu, ko je vstopil v neko biljardnico, kjer je več zamorec igralo za denar.

Historična počelja mehiških klerikalcev

Bomba položena v glavni stan Saenz kandidata revolucionarne stranke. Odmevi Torrove eksekucije.

Mexico City, 11. febr. — Sredi so odkrili drugi nizkotni čin mehiških klerikalnih zarotnikov, ki se skušajo maščevati za eksekucijo Jose Leona Torala, morilca prezidenta Avaro Obregona. V glavnem stanu narodno revolucionarne stranke so našli dinamitno bombo, ki pa k aret ni eksplozirala. Aaron Saenz, bivši tajnik zunanjih zadev v Callesovem kabinetu, je predsedniški kandidat te stranke.

Nekaj ur prej se je razpočila dinamitna bomba pod predsedniškim vlakom, v katerem se je vozil provizorični predsednik Portes Gil iz države Tamaulipas, kjer je formalno oddal svojo prejšnjo governersko službo svojem nasledniku. Eksplozija se je pripetila pri Comonfortu, okrog 160 milj od Mexico Cityja. Sila razstrele je bila tako močna, da je vrgla tri prve vozove s lokomotivo vred iz tiru. Kurjač v lokomotivi je oblašal na mestu mrtve. Ostali potniki so se hudo pretresli, toda ranjen ni bil nihče.

Predsednik Gil je bil v svojem privatnem vagonu v osadju. Tako je skočil na tla in si ogledal škodo. Mirno je skomignil z ramami in rekel: "Revolucija ima arečo." S tem je hotel reči, da je sroča, da se ni zgodilo nič hujšega. Oblašoval pa je smrt siromašnega kurjača, ki je postal žrtev besiljalne klerikalne zarote.

Ko so preletali prago, so našli drugo bombo kakih 50 korakov v osadju. Vlak je šel preko nje, a k areči ni eksplozirala.

Gil je potoval s ženo in otrokom. Čim je prišel domov, je predsednik odredil ostro preiskavo. Pred tremi dnevi je Gil odklonil pomflostivno prošnjo Toralu, morilcu Obregona. To je izsvalilo napad na njegov vlak. Policija je šla takoj na delo in do danes zjutraj je bilo aretiranih veliko število sumljivih oseb.

Ustrelitev Torala je podžgala katoliške vstaške organizacije, ki zdaj israbljajo eksekucijo med priprostim verniki in proslavljajo Torala kot "mučenika," če ne kot "svetnika." Pri pogrebu, ki je bil večeraj popoldne, je bilo v množici večje število duhovnov v civilni obleki.

Vojaštvo ne more usta- viti klanja v Bombaju

Verski fanatiki v Indiji se pobli-
jajo kar naprej.

London, 11. febr. — Danes poročajo iz Bombaja, da britake in domače vojaške čete ne morejo ustaviti krvavih bojov med Hinduiji in mohamedanci. Poveljstvo se pripravlja na razglasitev obseadnega stanja.

Kolikor je znano, je število mrtvih fanatikov naraslo na 150 in 600 je težko ranjenih v bolnišnicah; nihče ne ve še, koliko je lahko ranjenih. Vse bolnišnice so polne ranjencev. Obenem se je pojavilo ropanje v distriktih, kjer je policija izgubila kontrolo.

Zarotniki proti Kemalu obsoje- ni na smrt.

Carigrad, 11. febr. — Danes je bila zaključena obravnava proti 36 Turkom, ki so bili udeleženi v zaroti proti življenju predsednika Kemala paše in proti vladi turške republike. Pet zarotnikov je bilo obsojenih na smrt in 16 drugih v zapor; ostali so bili oproščeni.

Sandino odšel iz Nikaragve?

Washington, D. C. — Poslanstvo Nikaragve je naznanilo, da so Sandinove čete zapustile Nikaragvo in da se je mir naselil v deželi.

NOVI NAČRTI COLORADSKIH MAGNATOV

Industrijska komisija, pa spl.

Denver, Colo. — Znamenja so že tu, da nam razkrivajo, da premogovniški podjetniki namravajo odpraviti mesdne pridobitve, ki so bile pridobljene z velikimi žrtvami. Dve mali premogovniški kompaniji, imed katerih je ena tipalnica Colorado Fuel & Iron kompanije, hočejo znižati mezo rudarjem.

Industrijska komisija seveda spl. Ta uvažuje še eno leto izpovedi in fakta, ki jih je dognalo zaslišanje pred njo. Celo sodnijska prepoved je ni pripravila do tega, da bi podala svoj odlok. Ako se dogajajo take reči in se nujne zadeve zavlačujejo na tak način, ni nič čudnega, ako rudarjem poteče potrpečljivost in zastavkajo.

V državi Colorado imajo tudi takovano Clovekoljubno društvo, ki se briga za stare konje, kanarčke, stare mačke, bele miši, kokoli in vrag vedi še za kakšne šivali, ne briga se pa za to, da bi podjetniki tako plačali rudarje, da bi lahko kupili svojim otrokom kruha in tople obleke poizmi. Dodaj to društvu ni še nastopilo proti nobenemu podjetniku in ga citiralo pred sodišče zaradi trdočrčnosti, krutosti in trpinčenja človeških bitij. In najbrž tudi v prihodnosti ne bo storila kaj takega. Rudarji se lahko sanasejo le na samga sebe. Organizirati se morajo, pa ne samo trenutno, ampak trajno in porabili bodo podjetnike in prišli njihovega ljudi do šivali, da bodo resno pričeli razmišljati o tem, ako niso izkoriščani rudarji in njih družine vredni več sočutja, kot stare mačke, stara kljuseta in bele miške.

Le večna čuječnost delavcev ohrani delavcem izvojevane pridobitve. Ta je pa mogoča le s pomočjo krepke in šive delavske organizacije.

Evropska zima

Volkovki napadli duhovna na Slo-
vaškem.

Praga, 11. febr. — Jata volkov, ki se je priklatlila v Bajdo pri Vratislavi, je napadla odotno župnišče in hudo razmesarila župnika in šolmastra.

Bukarešta, 11. febr. — Devet oseb je zmrznilo v Romuniji tekom silnega mraza zadnje dni. V Jaani so volkovi požrl dva kmeta.

Dunaj, 11. febr. — Na železnici Simplon Orient ekspresa med Parizom in Carigradom je promet suspendiran vsled zametov na Balkanu. Eden vlak leži v snegu blizu Cataldeže že od 1. februarja. Usoda potnikov ni znana.

Italianski pakt podpisan

Mussolini in papež podpisala
sporazum. Papeži kapitulirali.

R'm, 11. febr. — Pogodba med Vatikanom in Italijo je bila danes podpisana. Ceremonije so bile izvršene v tisočletni lateranski palači. Mussolini je podpisal v imenu Italije in kardinal Gasparri v imenu cerkve. Takoj nato so bile aranžirane velike demonstracije na trgu Sv. Petra in fašistični listi so izšli v slavnostnih izdajah. Papeški list "Osservatore Romano" je objavil resume pogodbe, ki je v glavnem taka kot je že bilo prej naznanjeno v inozemstvu.

Reparacijska konferenca.

Pariz, 11. febr. — Danes je bila v Parizu otvorjena konferenca zastopnikov entente. Združenih držav in Nemčije glede revizije vojne odškodnine. Vse kaže, da bodo Američani vodili konferenco.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) \$6.00 na leto, \$5.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik z urednikom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglepaju n. pr. (Jan. 31-1929) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da va mje a tem dnem poteka naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

MUSSOLINI JE PRIZNAL SE VIŠJEGA IN PRAVEGA DIKTATORJA ITALIJE.

Brzjav iz Rima je sporočil vest okoli sveta, da je go-bezdavi in bahavi Mussolini priznal odprto pravega dik-tatorja Italije. Sirokoustni Mussolini, o katerem so pred nekaj dnevi listi poročali, da se je napram dvema socia-listoma izjavil, da je diktator nad 40 milijoni Italijani, je zdaj klaverno priznal, da je pravzaprav marioneta drugega diktatorja, katerega volji se Mussolini ne upa upreti.

Mussolini se je bal samo dveh sil: socialistov in rimsko-katoliške cerkve. Proti socialistom je nastopal, kot je bila navada ob času Kaligule in Nerona nastopati proti krstjanom v Rimu in Bizancu, proti papežu in hierarhiji rimsko-katoliške cerkve pa, kot je bila navada plemenitih lizunov, tiholazcev in hinavcev v Bizancu ob času razpa-danja bizantinskega cesarstva pri občevanju z bizantin-skimi imperatorji.

Na kratko povedano: Mussolini je stisnil rep med noge kot politični kužek in priznal pogodbo med Vatikanom in italijansko državo, ne tako, ko jo je želel domišljavi Mussolini, ampak tako, kot je ukazal rimski papež, da jo mora priznati.

Mussolini je ponujal papežu več zemlje okoli Vatika-na. Kaj pa hoče papež z več zemlje okoli Vatikana? On in njegovi kardinali jo prav zanesljivo ne bodo obdelova-li. Zanje bi bila ta zemlja samo butara, ki bi zahtevala od njih več stroškov, ne nosila bi pa nobenih dohodkov.

In tako je papež diktiral svojo pogodbo, po kateri Vatikan dobi le malo novega sveta, ki se vzdržuje na stroš-ke italijanske vlade. Na tem svetu bo papež zgradil svojo železniško in brzjavno postajo. Ta svet se bo imenoval mesto Vatikan ali pa država Vatikan. Papež bo lahko izdajal svoj denar, tiskal bo lahko svoje poštné znamke in izvrševal še druge državne funkcije.

Do tukaj ni v pogodbi še nič poniževalnega za itali-janskega diktatorja. Ampak Mussolini je priznal tudi konkordat za vso Italijo. Z njim je priznal tudi kanonsko pravo za vso Italijo. To je nekaj popolnoma novega v moderni državi. Od leta 1870 so bili v Italiji priznani civilni zakoni. Velike so bile žrtve, ki jih je doprineslo italijansko ljudstvo pod vodstvom mož kot Mazzini, Car-vour in Garibaldi, da se je otrslo cerkvene vlade in ka-nonskega prava in se zedinilo kot narod. Po več kot pet-deset letih je pa ravno to ljudstvo pod vodstvom široko-ustnega in domišljavega Mussolinija zlezlo pod krivo ško-fovsko palico.

Verjamemo, da Vatikanu ni za teritorij, ampak nje-mu gre za to, da vlada duševno nad italijanskim ljud-stvom. In to je zdaj Vatikan dosegel, zavedajoč se, da za duševno sužnostjo sledi gospodarska.

Ta poteza, ki jo je izigral Vatikan, pokazuje jasno kot beli dan, kakšne želje goje v njem.

Italija je začetek, ki naznanja novo nevarnost, ki je pričela, ko je italijansko ljudstvo dremalo in bilo pijano zmage, da je bilo mogoče nekemu Mussoliniju splezati po njegovem hrbtu kvišku in izdati v ugodnem trenutku vse pridobitve italijanskega ljudstva, za katere je krvavelo na bojiščih in moriščih, trpelo v ječah in prognanstvu. A nastala je druga še večja nevarnost za duševno zasuž-njenje sveta, ki je bil nekoč duševno podložen Vatikanu.

V Vatikanu se vesele te zmage. Mogoče bodo slavili tudi Mussolinija kot gorečega in spreobrnjenega vernika in po njegovi smrti ga proglase za svetnika—spoznavalca. Tudi to se lahko zgodi.

Toda napredek pojde po vsem svetu naprej in ne na-zaj. Nadaljeval bo svojo pot ne v ravni črti, ampak v vpognjeni kot dozdej. Na nekaterih mestih bo črta iz-bočena, na drugih vpognjena. To se učimo iz zgodovine človeškega rodu in ta zgodovina nam pove, kakšna bo bo-dočnost. In ljudje, ki proučavajo zgodovino in se iz nje uče in tudi nekaj nauče, vidijo v takih izdajstvih, kot ga je izvršil Mussolini, da lahko zadrže korakanje narodov k luči in svobodi in v popolnejšo človeško družbo le na ka-terem izoliranem mestu trenutno, vstaviti ga pa ne more-jjo nikjer, kajti narodi bodo na tem pohodu pomandrali in odpravili vse zapreke, ki jih zastavljajo duševno omejeni

ljudje v svoji domišljavosti, da lahko usavijo napredek v razvoju človeške družbe k popolnosti. Milijon faktor-jev je zopet na delu, da popravijo škodo, ki jo je povzro-čilo Mussolinijevo izdajstvo trenutno.

VESTI IZ NASELBIN

Se o Planinškovi avanturi.

Sheboygan, Wis. — Charles Planinšek, ki se sedaj mudi pri rojakih v tem mestu, je podal lokalnemu dnevniku nadaljne detajle o svojem potu s skraj-nega severa proti jugu. The Sheboygan Press zaključno na-daljuje v dolgovernih kolonah o našem avanturistu opisne do-godljaje, ki se skrajšano glase: Planinšek bo nadaljeval svo-jo pot iz province Saskatchewan v Kanadi, kamor se bo podal iz Sheboygana koncem februarja. Od tam bo veslal svoj kaniu (indijanski čolnček) po doto-kih in rekah. Na tem potu ga bosta spremljala njegova dva otroka, hčerka Inez, stara 8 let, in sinček Tonček, kolga 6 let star. Zanj ne bo ta domaj, ne-varna in utrudljiva pot nič kaj posebnega, kajti valjena sta življenja na prostem in v miru, ker rojena in vzgojena sta bila na mraznem severu.

Vsi trije bodo potovali v po-sebno za to pot zgrajenem čol-ničku, izdelanem iz platna. Svo-jo pot bo pričel nadaljevati na reki Saskačevan ob takozvanem Prelazu, kjer je kanadska vla-da zgradila most čez reko. Prav od tam je Planinšek leta 1911 odpotoval na ledeni sever, ka-mor ga je silila želja po zlatu, o katerem je bil tedaj glas, da se ga dobi v okraju Lisije zemlje. Zlato je bilo dobiti v tako veli-kih množinah, je Carli slišal, da imajo Eskimi kroznike iz zlata narejene. Naravno je, da si je tudi on zaželel nekoliko te "rme-ne snovi", pa se je odpravil sam satecat za zlato. — Resnica je, da so leta 1913 dobili precej "rmenega praha" ob Bobrovem jezeru, toda naval za zlato je bil kot običajno tako velik, da bi kmalu bilo več iskalcev zlata kot "rmenega kovinga".

Nemogoče je človeku pred-stavljati si težave in nevarno-sti, ki prete čolnarju na nje-govi poti iz severa na jug. Življe-nje med Eskimi samo je dovolj obudljivo, številne druge drzne in nevarne eskapade, ki se mu silijo vsak dan na njegovem avanturističnem pohodu, pa so tako težavne, da bi jih navaden človek pravgotovo nikdar ne podvel.

Potrebno je, da seznanimo čitatelja vsaj malo o intimni zgo-dovini našega junaka Čarlija. Planinšek je namreč leta 1912 doživel realno romanco, ki se lo-je redkokdaj čita v knjigah, vča-sih pa se vidi kaj podobnega v filmih. Omenjenega leta je Carli našel na neki deklet, eskimsko-indijanske krvi. Ker so ji pomrli starši, je takrat ži-vela pri stricu, ki je lastoval iz-menjevalno postajo. Dekle se je zaljubilo v Čarlija, Planin-šek je na neki poti od solca, ki se močno bleščel od snega, oma-gal in oblezal. Dekle ga je šlo iskat in ga je po dveh dneh iskanja našlo. Pri stricu je zanj skrbela, dokler ni okreval. Kmalu potem je sledila poroka. V zakonu sta imela pet otrok, trije so umrli, dva še živita. Njegova žena je preminula pred enim letom. Vsi štirje leže po-kopani na ledenem pokopališču arktičnega ozemlja.

Koncem tega meseca Carli od-potuje proti severu, od tam pa s otrokoma 6. maja proti Hava-ni. Dospelvi v St. Paul, Minn., bodo pričeli veslati po veletoku Mississippi. — Čarli je pripove-doval o čudnih navadah Eski-mov, kako so mu hoteli ženo, ko je bila na poročniški postelji, nasilno odneeli iz njegove kabine v njihovo ledeno kočjo iglu. Čar-li jih je prosil, naj jo puste v njegovi koči, toda oni so vztra-jali in trčili, rekoč, če bo otrok rojen v njegovi koči, da ga mo-rajajo žrtvovati gavranom. Eskimi so zelo vraseverni in Čarli je izrazil to slabost ter jih zakli-njal, da mu je "veliki duh" po-vedal, da mora njegova žena ostati v njegovi kabini. Udali so se.

Samomori med Eskimi, pravi Čarli, so navadna stvar, in sicer vsak star človek izvrši tradicio-nalen samomor, ko že toliko o-slabi, da si sam ne more skrbeti za življenje. Enostavno ukaze tovarišem, naj zgradi iglo, v ka-terem ga zadržajo in ziljejo vode na vrh, ki zamrzne. Dotlečni sta-rec kmalu pogine.

Silen mraz, ki prevladuje na severu, je nekaj posebnega. Človek niti govoriti ne more, iz-vzemši v iglu, kajti zrak ne pre-naša glasu kot v drugem ozrač-ju. Tudi pok iz puške čevi se komaj sliši. Za kurivo jim služi posušen mah. Na spomlad pri-de v dotične kraje na tisoče div-jih gosi, ki jih Eskimi pridno pobirajo s koli, ko se gosi v me-seca julija akubejo in ne morejo leteti. — Čarli si zapisuje svoje doživljaje med Eskimi in o svoji avanturi in jih namerava obja-viti v knjigi. The Sheboygan Press prinese dodatne podatke o Planinški poleti, ko pride Čarli s svojima otrokoma med civilizir-an svet. — Poročevalec.

Mestece avne industrije.

Pontiac, Mich. — Samo par vrstic protora bi rad v Prosveti, ako je mogoče, da opišem na kratko to mesto in pa delavske razmere.

Ni mi znano, dali je bil že kdaj prej od tu kakšen dopis v Prosveti, zdi se mi pa, da še ne, ker tukaj ni slovenskih družin, žive le posamezniki. — Mesto Pontiac leži 28 milj severno od Detroita, šteje 69 tisoč prebiva-čev in je sedež Oakland okra-ja. Ta okraj ali county je znan posebno radi številnih jezer, h katerim prihajajo ljudje poleti na letovišče hladit se.

Delavske razmere so sedaj tu-kaj še precej dobre. Tovarne sedaj obratujejo s polno paro. Delo se še precej lahko dobi, a-ko je človek izurjen, enega ali drugega posla pri avtomobilih, kajti tukaj so le avtne tovarne. Za navadnega delavca pa je le bolj slabo, ker so stanovanja precej draga in tudi življenske potrebnosti.

Sledeče družbe imajo tu svo-je delavnice: Fisher Body kor-poracija za Pontiac, Oakland Pontiac kompanija, General Mo-tor Trucks, Couches and Cabs družba, ki je last General Motor korporacije v Detroitu. Dalje je tu tovarna Wilson Foundry, kjer izdelujejo motorje za avte Willys Knight, Whippet in Fal-con Knight. Poleg teh je še ne-kaj manjših tovarn, vseh skupaj jih je v resnici precej za malo mesto kot je Pontiac.

Zaslужek je pač različen, kar je seveda odvisno od dela, kakor povsod drugod. Za danes naj zadostuje le ta kratak opis, dru-gič pa se spet oglašim. — F. E.

Malo odgovora.

Terre Haute, Ind. — Prosim malo prostora v Prosveti, da bo-do njeni čitatelji videli, a kom imam opraviti. V spodnjem ci-tatu, ki ga pošiljam v priobče-tev, se vidi, da imenuje mene za Mico, to pa zato, ker čitam vse, kar dobim, samo manjših bukvi-ne. To pa nekoga jezi. Jaz mu nisem nevoščljiv, naj čita kar hoče, če želi, mu dam še New Leaderja in Proletarca, se bo morda kaj naučil, da se ne bo samo hvalil, da kako se zna on skrivati, da ga "ne dobim", z-merjanja in obrekovanja se bo morda odvil.

Ta ženij je v "A. S." dne 5. feb. t. l. napisal to-le:

"Kovačeva Mica zopet v jav-nosti. — (Priapevek). — Minu-lo je že precej časa, odkar se ni-lava v Kovačevu Mico sporek-lja. Vzrok je bil ta, ker je re-signirano utihnila, ko sem jo parkrat po njenih zgagarskih prstih okral. Sicer je upila, kakor "postrfena" muca, če jo za rep priprek. Vpila je, da me pozna, pa Mica, ki je že davno glavni del svoje pameti pri "me-sečnini" zapravlja je slaba pri ugibanju. — Ko sem čital njen zadnji dopis v lawndalski tetki, sem spoznal v njej kvalifikaci-jo "pričare". Kakor nalašč bi-bila za njo kaka pozicija v Sal-vation Army. Malo bi v flaško pokukala, pa bi tolkla na kake-rene in bobne ter "pričala", da bi bilo vse msto pokoneu. Sa-pramiš, to pa to! Mico bomo pa za blagajnico izvolimo! Potem bi bila Mica vsak dan vesela in rečeš li. Tudi se je z novim imenom podpisala. Pa menda ne, kakor n. pr. se da po imenu sklepati, da bi kakega "klopa" poročila? Ne, to ne bo, ampak storila je to zato, ker je bila pol-na glava munajnski! — Nekdo iz T. H., Ind."

Tako zna on okreati. Pravi, da me je ugnal v kozji rog. Ha-na, ha! Meni očita pijančeva-nje, kar je velika laž, vsled če-sar ga tudi lahko imenujem zlobnega lažnika in obrekovalca Tistim, ki me pozna, jim je znano, da nisem suhaški fanatik, sem pa proti pijančevanju, in ravno zato bi me "Nekdo" rad v žilici vodo utopil, ako bi me mogel. Da ga on rad pije, tudi vemo, še rajši ga pa proda, ako ima kupca. Saj se je "Nekdo" z nekom "drezal", tako da je moral \$\$\$ šteti. Koliko, ne vem, ker so na domu poravnali. Po-leg tega pa je imel tudi "Lizo" razbito, samo zato, ker bela mu-la ne pozna šale. Jaz ne vozim že 11 let z avtom, pa se mi ni še kaj takega pripetilo.

Kakor vidite so ga imeli vini-ski duhovi tudi sedaj v rokah koje to pisal. Ptico se pozna po perju, pisca pa po pisavi. "Ne-kdo" je tudi nekoč rekel, da je nekdo v naselbini, ki želi razbiti društvo št. 221 SNPJ in se na ta način maščevati nad jednote (misli je na bivšega člana John Lebana). Lahko pa vsak slepec vidi, da je proti meni. Če bi se Leban hotel maščevati, se ne bi nad svojim prijateljem in se ne bi oglašil le tedaj, kadar je kak-šen dopis od tu v Prosveti, pa naj ga piše kdor hoče in kar ho-če, "Nekomu" itak ni prav, na mene dolži.

Kdo je zgagar, tisti, ki piše in govori resnico, ali tisti, ki ob-rekuje in laže, naj o tem sodijo drugi. Sam omenja, da se niva sporekla že dolgo, sedaj bi rad videl, da bi se vnovič, ampak ne bo nič, ker je prevelik strahope-tec, ker se boji in aramuje svo-jeja lastnega imena.

To je moj zadnji odgovor.
Fr. Zagar.

Nesreča z avtom.

Jacksonville, Kans. — Dne 3. februarja je se rojaku Jakob Baluhu pripetila nesreča, ko se je vračal iz bližnje naselbine do-mov v avtu s svojima dvema si-noma Stanleyjem in Fredom. Njegov avto se je okrog obrnil in je ves poškodovan. Sinoma se k sreči ni nič zalega pripetilo, oče pa je utrpel močne poškodbe in v nesreči mu je zlomilo vrat-no kost na dveh krajih.

Rojaku Baluhu želimo hitrega okrevanja. Pogrešali ga bomo pri društvu št. 281 SNPJ, kate-rega predsednik je, dokler se ne povrne med nas zopet zdrav. Kakor izgleda tudi v novem letu nesreča ne počiva.

Pozdrav vsem čitateljem Pro-svete! — John Terlip, ml. taj.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Akron, O. — Joseph Irman. — Besedico "štivo" v vašem zad-njem dopisu smo vedoma tako zapisali, ker tako je prav, me-dtem ko beseda "čtivo" ni. Tako govori slovenski pravopis in ta-ko pišejo to besedo slovenski li-sti v stari domovini. Iz tega lahko vidite, da ni bila pri besedi "štivo" ne tiskovna in ne u-redniška pomota. Vsak rastoč jezik se spreminja in tem spre-menjavam je treba slediti, ako hočemo gotove pojme pravilno zapisati. — Lep pozdrav!

Darwinova 120-letnica

Danes je preteklo 120 let, kar je bil rojen slavn angleški uče-njak Charles Darwin, ki je znan-stveno ugotovil naradni zakon evolucije. (Darwin je bil rojen istega dne kot Lincoln.) Znan-stveni krogi po vsem svetu se spominjajo velikega moža, čigar ime ne bo nikdar pozabljeno, dokler bo živel človeški rod. Sla-va mu!

Zanimivo je to, da tudi neka-tere ameriške cerkve proslavljajo spomin na Darwina. Tako je Walton E. Cole, pastor Tretje unitarijanske cerkve v Chicagu, zadnjo nedeljo posvetil svojo pridigo Darwinu in med drugim je dejal: "Povest o ustvarje-nju sveta in življenja, ki se na-haja v bibliji in katera direk-to nasprotuje Darwinovemu od-kritju resnice, je poistična bajka ljudskega verskega pesništva."

Plaš umoril tri osebe.

Batavia, O., 11. febr. — Tri osebe so bile večeraj najdene m-rve v garaži v bližini Williams-burga. Zadržali jih je monoksid-ki plin, ki je uhajal iz avtomo-bila.

Sveta pesem o incentivi.

Filozofija kapitalističnih eko-nomov je, da brez privatne last-nine ni osebne incentive: podži-ganja k delu. Lastnina v obliki dobička ali kakršnegakoli do-hodka je nagrada človeku za nje-govo veselje do dela. Če ni na-grade, ne bo incentive.

To je eden glavnih pointov kapitalistične ekonomske filozo-fije. Pravijo, da brez incentive bi ne bilo sploh nobenega na-predka. To je all right. Dalje pravijo, da brez privatne nagra-de bi ne bilo incentive in nobe-nega napredka. To je pa laž.

Privatna nagrada je navada, ki je prišla s privatnim lastni-štvom, zemlje. Prej je člove-štvo desetstisočletja živelo v pri-mitivnih komunističnih zadruga-h, v katerih so imeli vse sku-paj, kljub temu je bilo dovolj incentive. Odkod je prišla? Vao-kakor iz čustva nezadovoljnosti, ki je prvi signal k delu za stvar-janje nekaj novega in boljšega.

V vseh časih so bili posamez-niki, ki so prispevali drobtino do drobtine k materialnemu napre-dku skupnosti, ne da bi bili imeli kako posebno korist od tega. Največji iznajditelji in odkrite-lji so večinoma živeli skromno; mnogi so umrli v revščini. Kljub temu so kar goreli incentive.

Resnica je, da ljudje grabijo privatno imetje. Krivda je v razmerah, ki so razvile to nava-do sebičnosti in ljudeh. Resnica pa je tudi, da ogromna večina onih, ki pograbijo največ na-grad, imajo najmanj osebne in-

centive za kako koristno delo. Taki žive od tujih incenti-ov dela drugih.

Medtem pa imamo sijajne do-kaze, da incentiva lahko živi brez pričakovanja nagrad. Najno-vejši dokaz je ameriški znan-stvenik Steenbock, ki je iznašel proces umetnega izdelovanja redilnih vitaminov, ki se prime-šajo jestvinam. Vsako jedilo po tem procesu je obehem zdr-avilo. Proces je vreden milijon dolarjev, toda Steenbock se je odpoval vsem tem milijonom. Rekel je, da ne potrebuje bog-stva, ker bi ga samo motilo v njegovem delu, torej pri njegovih incentive! On noče biti kapitali-st! Univerza, kjer je uposle-dnik, mu plačuje dovolj za njegovo eksistenco in več ne potrebuje.

Kaj bodo rekli na to filozo-fije stare šole? Rekli bodo, da je redka izjema. Pa ni. Na tiso-če koristnih delavcev je iste-ga mnenja kljub na splošno na-paši navadi grabeštva. Vsi delavci pravijo: "Zajamčite nam dostojno eksistenco, da si na-bomo belili glave s skrbmi, ki bomo jedli, a čim se oblekli kje spali, dajte nam vsakdan-koj komfort in sredstva za izpo-njevanje našega znanja — vse drugo se ne brigamo, brigaj-te pa se bomo samo za svoje delo."

Zdrava incentiva — veselje do dela in ustvarjanja — ne zav-od podkupovanja, zavisi pa od zdrave življenske eksistence.

Ekonomska svoboda in demokracija bo dala največji razm-osebni incentive.

Človek v grobnici pod vinogradom

(Izvirno.)

Ljubljana, 16. jan. 1929.

Iz Vukovara (Srem) nam po-ročajo o čudnem življenju ne-kega bogatega čudaka, ki živi v grobnici svojih staršev. Ljudje iz cele okolice hodijo trumoma gledat tega čudaka, ki samuje sam v mrli grobnici. Po vsem mestu govorijo o njem, vse me-sto je polno raznih ugibanj o njegovem početju, najrazlič-nejše stvari se pripovedujejo v zvezi s tem. Čudak pa stanuje v svoji grobnici in zavrača vsako hrano in vsak razgovor. Govo-riti sploh ne mara ali ne zna več in izgovarja samo nerazu-mljive besede. Dolgo so govorili o njem, ne da bi vedeli, kdo je ta človek. Sele sedaj se je po-jasnilo, kdo je, da je potomec ugledne in bogate vukovarske rodbine in da je nastanil v grob-nici svojih staršev, katerih edini sin je bil.

Vukovar ima lepe vinograde na gričku. Počez in navzgor so razpeljane bradje. Jeseni je pri-trgavate in takrat je veselo po vinogradih, pojo, vriskajo in prav nič ne mislijo na kaj dru-grega. Na primer na pokopališče, ki je pod gričkom, in kjer je mir, kjer stoji tudi grobnica družine Panč. Bogati so bili, pa so si zgradili grobnico za celo družino. Svojo časo morda tudi oni prepevali po vinogradu, a-daj imajo tu svoj zadnji kot in na grobnici priča le droben na-pis:

"Ta spomenik je postavil Ilija Panč svoji soprog, ki je umrla 11. junija leta 1899."

Ilija Panč jo je torej posta-vil. Grobnica je velika in je zgrajena v obliki kapelice. V njej je prostora za več ljudi. Po kamenitih stopnicah se pride v podzemlje, kjer je prostor za krste. V tej grobnici počivajo ostanki družine Panč iz Vuko-vara, ki je bila ena najuglednej-sih in najbogatejših družin v Vukovaru. Trgovska družina več desetletij. Bogati so bili in znani daleč na okrog.

Ko pa je Ilija Panč zgradil pred 30 leti to grobnico svoji pokojni ženi, ni slutil, da bo kmalu za ženo umrl on tudi. Pokopali so ga v isto grobnico. In tako je ostal od družine živ samo še sin Vladimir. Ta je bil znan kot zelo nadarjen in je o-biskoval tudi inozemske visoke šole.

Po smrti očeta pa se je Vla-dimir ves spremenil. Postal je čudak. Bil je zaročen s hčerko nekega bogatega trgovca iz Vu-kovara, iz družine, ki je veljala za najbogatejšo v mestu. Čim mu je umrl oče, je zaroč raz-dri in ni maral več slišati o po-roki. Opustil je vsako delo, ni maral delati ničesar. Svoje ve-liko imetje je začel razdajati

siromakom, postal je ves sanja-Bolj mimo ljudi je imel rad po-lje. Na polje je pobegnil in prebil tako tedne in tedne sa-med drevesi, v travi, krmeč po-ce in igraje se z otroci po polju.

Vse se je zapustil. Hodil naokrog razcapan in bos, iz-gibal se je ljudi, ki jih ni mog-videti niti govoriti s kom. S-rodniki in znanci so ga na o-stah ustavljali in ga vabili, n-gre vendar domov in naj post-ne kot se spodobí pametne-mu človeku. Silno je to vznemirja-čudaka, ostreli se je hotel ju-na vsak način. Pa je hotel na-rabiti ljudsko praznovanje strah. Sklenil je, da se naseli na pokopališče, češ, tja gotovo bodo hodili nadlegoval človek ki bi rad imel mir pred njim.

In nekega dne je prišel v m-sto in začel s svojim sklepot-Videč v svojem dvomu ali ob-pu, ki ga je pripravilo do č-daštva, da ne rabi več nikar-dobrin s strani imetja, je pri-dal vse imetje, a izkupiček ra-delil med siromakne, ki so p-trebovali. Naslednji dan se-že naselil na pokopališče v grob-nico svojih staršev. Ves Vuko-var se je temu čudil, hoteli su preprečiti to, a jim ni m-spelo. Dejal jim je: "To je grobnica moje družine. Prav-i imam do nje in lahko stanuje v njej dokler se mi bo ljubilo. Kadar se bom naveličal, pojde sam ven, ne da bi mi vi rekli."

In Vladimir Panč je ostal v grobnici. Prinesel je v grob-nico posteljo ter jo postavil kr-krat ter nadaljeval svoje ču-do ko življenje. Hodil je čez d-vo poljih kot poprej, ponoči je hodil spet v grobnico. Lju-dje so se zanj še bolj zanimali in ga niso marali izogibati ka-je on želel. Ostajal je stalno v grobnici. Začel je propadati. gledal je kakor najslabši ber-Brado je imel že do pasu, l-so mu popolnoma osiveli, za-je bil v same cunjne in hrano, so mu jo pošiljali svojci, je v-vrščeval. Hranil se je s sam-i poljskimi sadeži, s koreninam-pil samo vodo. Onemogel je-taki hrani in takem življe-popolnoma. Bil je ves sestra-in moral je obležati v postelji. Sele sedaj je sprejel kosilo, mu je poslala teta v grobnico.

Radovedneži so ga hoteli-biskati v grobnici, da bi ve-čim povedali ljudem. A ko-ga zagledali takinega kakršn-bil, jih je obšel strah in so-žali. Zbali so se ga, da jim-bi naredil kaj zlega.

Po mestu je zdaj polno g-ric o tem. Vsak hoče vedeti-svoje, kar počenja Vladimir v grobnici. Nekateri pripove-jo, da klike Vladimir besed-

(Dalej na 3. strani.)

Vesti iz Jugoslavije

GOSPODARSKI KROGI PROTI DELAVSTVU.

(Ljubljana, 16. jan. 1929.)

"Slovenec" je v soboto napisal: "Obrtniški krogi zahtevajo, da se v njih izjavijo, da je treba pregledati tudi socialno-politične zakonodaje, da smo šli v naši državi prehitro k hipermoderne mehanizaciji prava. Zakon o osemurniku, o odpiranju in zapiranju trgovin po njihovem mnenju ne odgovarja dejanskemu gospodarskemu stanju." — Po tolikih letih hude borbe mednarodnega proletarijata za osnovne pravice v delavskem zavarovanju, po desetletjih, ko smo na vsaki proslavi prvega maja zahtevali uvedbo osemurnega delavnika, ki ga še sedaj nimamo povsed uvedena, po 10 letih kar si je jugoslovansko delavstvo priborilo a svojo lastno močjo vsaj nekaj pravic, uveljavilo delavsko zavarovanje in izšlo — se zdaj pod novim režimom upajo obrtniški krogi trditi, da je treba ob sedanjem splošnem spreminjanju zakonov spremeniti tudi zakone delavskega zavarovanja itd. Zakaj ta blagohoten nasvet, da je treba pregledati tudi socialno zakonodajo, ni nič drugega kot tiha želja in zahteva, da se te zakone razveljavijo. Ti gospodarski krogi so v tem položaju, ko se splošno naglašajo, da treba najprej urediti državo in rešiti razne notranje spore, pozeleli najprej, da se udari po delavcih, da jim odvzame osemurni delavnik in odvzamejo vse socialno-politične pridobitve. Prvo kar jim je prišlo na misel, je bila misel nase, na svoje profite, da se sami utrdijo na račun gnajočega in stradočega delavca. Vlada razpušča delavske strokovne organizacije, delavstvo je zdaj opesano in bo polnoma ostalo brez odpora — ako modrujejo — pa je zdaj čas, da jih z batom po glavi.

Ne zavedajo se, da delavce ni stvarja vse, od gigantskih strojev do otroških igrac, pa da mora tudi živeti. In kolikor ima zdelo, si bo delavstvo branilo pravičje in pravice, ki si jih je pridobilo v svojem dolgoletnem boju skupno s svetovnim proletariatom. To so prve osnovne, zakonske pravice, a so prvi uspehi modernega delavstva gibanja in zato delavstvo jugoslavije ve ceniti te pridobitve in jih bo tudi znalo varovati.

Lakota v Hercegovini.

Mostar, 15. jan. 1929.

V Hercegovini vlada huda lakota v vseh pokrajinah. Tri večine našega tukajšnjega prebivalstva dobesedno strada; zlasti v okolici Bitunja, kjer jim je leti suša uničila vse prideleke. V marsikaterih vaseh se preživljajo ljudje z drevesnim lubjem in slamo, iz katere spečejo kak kruh. Zdal je prišlo v naše mesto nebroj teh siromakov, ki hodijo od praga do praga in prosijo za milodare. Oblasti so priskočile na pomoč in delijo med ljudi nekaj žita. Poslali so nako v razne kraje po več vagonov žita.

Istovčasno doznavamo, da bo na naši progi, ki je ozkotirana, uvedli spalne in restavracijske vagona, ki jih doslej ni bilo. Neke firma iz samega Egipta je ponudila take vagona na progi in naša železniška uprava je sklenila, da jih odkupi za vožnje in hercegovske proge. Med tem torej, ko pošiljajo tradojemu prebivalstvu po vagona žita, bodo uvedli na železniških progah spalne in restavracijske vagona, ki se jih stradalni narod gotovo ne bo nikoli posluževal. Sta dva zaseda!

Tisti kruh pa, ki ga pečejo iz slame, bi bilo vredno shraniti v kuze; z napisom: Kruh leta 1929. — tega po Kristusovem pojstvu.

Rumunski bogataš, ki se je vrnil iz Bukareste in našel naš dom v svojem stanovanju, nagel je nakit pozabil doma, med potjo se mu je zadelo, da mu ga je nekdo ukradel. In to je bil ves policijski aparat jugoslavije na nogah...

Delo vlade.

Beograd, 17. jan. 1929.

Zakon o narodnih šolah se je spremenil z novim zakonom o šolah. Novi zakon dostavlja in spreminja posamezne točke do sedanjega zakona v sledeče nove točke:

Vsak učitelj se lahko po potrebi službe premesti, odpusti ali upokoji. — Učitelj, premeščen kazenskim potom, ne more dobiti onega mesta, a katerega je bil premeščen, dokler ne preteče od kazenske premeščitve najmanj pet let. — Ako učitelj brez dovoljenja ali brez dovoljenega opravičila izostane iz službe 4 dni v kraju službovanja ali 7 dni izven kraja službovanja ali ako ne nastopi 7 dni po obvestilu službe na novem mestu v slučaju nastavitve ali spremenitve, ali po preteku dovoljenega odmora in dopusta, se smatra, da je zapustil učiteljsko službo. — Učitelj, ki dobi dvakrat nepovoljno oceno, se odpusti iz službe.

S temi določbami je ukinjena učiteljska stalnost. Minister za šume in rude je imenoval komisije za sestavo lovskega in gozdnega zakona. V komisijah so sami člani ministrstva.

Z reduciranjem državnega uradništva se prične v kratkem. Tozadevne komisije so že izdelale vse predloge. V ministarstvu ver je komisija že predložila predloge in seznam uradnikov tega ministarstva, ki jih je treba odpuščati.

V ministarstvu za šume in rude je komisija za reduciranje uradnikov tega resora končala svoj posel. V tem ministarstvu bo odpuščenih nad 50 uradnikov poleg onih uradnikov, ki so bili pred dnevi radi gozdnih afer suspendirani. Enako bodo reducirani tudi uradniki v posameznih gozdnih direkcijah. — V prosvetnem ministarstvu je bil že podpisan ukaz, s katerim se odpušča iz službe večje število nevalificiranih učiteljev srednjih šol, in sicer samo v južnih krajih. — Tudi dr. Korošec kot minister za železnice je razpisal vsem železniškim direktorjem razpis, v katerem poziva oblastne direktorje, da mu v najkrajšem času predložijo listištih administrativnih uradnikov, ki prihajajo v poštev za redukcijo. Obenem razlaga v aktu Korošec, katere uradnike je smatrati nesposobne in ki jih je treba predlagati za redukcijo.

Predsedništvo vlade bo izdalo naredbo, ki bo določala, kako in na kakšen način naj se vrše napredovanje uradnikov in koga se lahko predlaga za napredovanje. Dokler ne izide ta naredba pa je ustavljeno vsako napredovanje.

V socialnem ministarstvu so obvestili nad sto dnevničarjev, da bodo s 1. februarjem odpuščeni in da po 1. aprilu spet lahko zaprosijo za službo, ako bodo sprejeti. Sploh sestavljajo vsa ministarstva seznam onih uradnikov, ki so nepotrebni in bodo odpuščeni.

Za drevesnice na Gorenjskem je dovolil gozdarski minister 10.000 dinarjev kredita. Slovenec dr. Baltić je prevzel posle velikega župana beogradske oblasti.

Težka nesreča delavca. Dne 25. januarja se je pripetila na parni žagi tvrde Karel Schindler v Kranju, težka nesreča. Tam je bil zaposlen pri cirkularni žagi 28letni delavec Andrej Kuralt od Sv. Duha pri Škofji Loki. Ko je cirkularka prežagala skoro cel tram, katerega je Kuralt z levo roko uravnal, mu je nenadoma pod nogami spodrsnilo na zmrznjenih tleh, da je padel na kolena. Pri tem je tudi omahnil in sunil z levo roko naprej, da jo je zagrabila jeklena ostrina cirkularke. Kuralt je samo zakričal od bolečin in padel nezavestno na tla. Tovariši, ki so mu priskočili na pomoč, so z grozo opazili, da mu je cirkularka odrezala vseh pet prstov in raztrgala dlan do pastja. Odrezane prste so našli šele kasneje v žaganju, kamor jih je vrzel pritisk cirkularke.

Smrtna kosa. Zavrtni boleznijo je podlegel v Gornji Siskli sinastelj pravne fakultete v Ljubljani Vinko Unk. — V Ljubljani je umrl zasebni uradnik Hinko Heine. — Po mučni bolezni je umrl v Ljubljani Pavla Zupanova, vdova po nadučitelju. — V Ljubljani je umrla Marija Atmanova, vdova po naddavkarju.

IZ PRIMORJA

(Izvirno.)

Gospodarsko zaslužjenje Istre, siromašne in bedne.

Pulj, 21. jan. 1929.

Istra še ni videla takega položaja, v kakršnem se nahaja zdaj. Silen gospodarski pritisk vršijo fašisti nanjo in ljudstvo je obubožano in se izseljuje. V Ameriko gredo v celih trumah. Saj propadajo celo kraji, kjer je bilo svoj čas doma blagostanje, tako n. pr. Poreččina. Trgovci zapirajo trgovine, ker nimajo odjemalcev; v vasi ostane le po en trgovec. Na kredit ne dajejo, a prebivalci nimajo denarja. Davke pa izterjujejo z vso strogošću. En slučaj: pri Sv. Ivanu je davkar zarubil nekemu kmetu kravo, ker ni mogel kmet plačati takoj davka. Prosil je, naj počaka malo, a ni pomagal nič. Krava je šla na dražbo in je vrgla komaj 500 lir, medtem; ko je kmet dal zanjo 2000 lir. — Tako postopajo oblasti, ki imajo za cilj, vleči iz našega kmeta še treba samu kri.

In zdaj je padlo na Istro novo gorje. V Pulju se je ustanovila osrednja zadruga banka, ki naj bi bila glavna zaslomba istriških kreditnih zadrug. Zadruga kapital znaša 3 milijone: 1 milijon vplača Zvezni zavod v Benetkah, drugi milijon mestna posojilnica v Pulju in tretji istrska zadruga. Fašisti so spozornostno s prefektom kar diktirali vsaki posojilnici, koliko kapitala mora vplačati. Pri vsem tem nimajo posojilnice lastnega zastopstva v upravnem svetu. Absolutni gospodarji bodo seveda fašisti, za katerimi se skriva velika beneška banka, ki se že leta bori za to, da bi opravila vsaj Istri področje, ki ji je v Trstu spodletelo. V tem pogledu je poučen potek ustanovnega občnega zbora. Vrata v dvorano je strahla milica pod poveljstvom miličnega oficirja. Listo upravnega odbora je prečital milični "tenente" in jo dal na glasovanje. Kljub temu organiziranemu terorizmu je nekaj predstavnikov istriških zadrug odšlo iz dvorane. Med odborniki ni niti enega Slovana, čeprav je 40 istriških zadrug prispevalo z 1 milijonom lir. — V pravila so celo sprejeli določbo, da pripada premoženje v slučaju likvidacije fašistični stranki. — Istrski fašisti so upili, če Zvezo obrtnih zadrug v Poreču, potem Hrvaško posojilnico v Pulju, Zadrugo zvezo v Trstu, v kolikor je njeno poslovanje segalo na Istro. Na mesto vsega tega so postavili banko, ki bo stremela za gospodarskim zaslužjenjem istrskega kmeta. V slovenski Istri je že likvidirala večina zadrug pod pritiskom fašistov. Tako so v likvidaciji posojilnice Marezigah, Vanganeli, Šmarjah, Klanec, Kozini, Horeljah in v Barbanu.

Fašizem upropačita Italijo gospodarsko. Danes je finančni položaj zelo težak, če težji je gospodarski. Službeni dokumenti niso jasni, vendar pa je razvidno iz njih, da se deficit državne bilance stalno vira, kredit je kompromitiran, trgovska bilanca slabša od dneva do dneva. V Italiji je več konkurzov kakor v kateri drugi evropski državi. Valorizacija lire na umetno višino je bila velika zmota. Ker ne odgovarja realnosti, je povzročila nered v kmetijstvu in industriji. Občine so pod fašističnim režimom znatno pomnožile svoje dolgeve. Fašizem je fenomen moralnega nereda... Pregnance Nitti je govoril tako nekemu bolgarskemu novinarju. Italijanski listi so razgovor ponatisnili, češ da naj služi Nittiju v večnih ramoto, ali kdor ga je čital in mislil sam, je moral reči le, da je Nitti govoril resnico. Posebno se v Primorju mu bodo pridrili.

Italijanski primke so dobili nastopni učitelji in učiteljice: Franković Karlo v Gorici Del Franco, Boschitz Alice v Mirnu Boschi, Gregorič Ottilija v Ločniku Gregori, Cimprić Marija v Solkanu Semprini Makuc Marija v Vogrskem Macuzzi, Lavrenčič Klementina v Solkanu Laurenci, Sušanec Josipina v Sovodnem Susani, Margetti Lidija v Biljah Marghetti. Didaktični ravnatelj Valentin Semčič v Ajdovščini se zove sedaj Semi.

RAZNE VESTI

DRŽAVNO ZAVAROVANJE DELAVCEV.

V preteklem letu je bilo izplačanih 12 milijonov dolarjev iz zavarovalniškega sklada.

Columbus, O. — Državno zavarovanje delavcev v industrijah se je izkazalo za zelo uspešno ustanovo. Zavarovalni oddelek se upravlja izključno od države in ni predmet izkoriščanja od strani privatnih zavarovalnih društev, od katerih je popolnoma neodvisen.

V pretečenem letu je bilo izplačanih nad dvajset milijonov dolarjev delavcem, ki so bili poškodovani v industrijah, in posmrtno tistim, ki so bili odvisni od zaslužka delavcev, ki so bili ubiti v industrijah. Upravi stroški zavarovalnega sklada znašajo le 4c na dolar, dočim znašajo pri privatnih zavarovalnih družbah 60c in tudi več.

Navali suhaških agentov.

Hanibal, Mo., 11. febr. — Skupina suhaških agentov je včeraj navallila na tukajšnje točilnice "mehkih" pijač in zaplenila veliko količino žganja in drugih alkoholnih pijač. Agentje so tudi aretirali nad dvajset oseb radi kršitve prohibicije.

Samomor radi brezposelnosti.

Chicago, — Karl Zeig, star 33 let, je bil v nedeljo najden mrtev v svojem stanovanju, 863 Glegyle ave. Zaušili se je a plinom. Vzrok samomora je bila brezposelnost.

Dve osebi zgoreli.

Mansfield, O., 11. febr. — Včeraj je nastal v tukajšnjem Madison gledališču ogenj, ki je zahteval dve človeški žrtvi, več drugih pa je bilo ranjenih, ko se je podrla stena gorečega poslopja.

Velik požar.

New York City. — Velik požar, ki je nastal radi eksplozije v neki grocerijski trgovini, je uničil poslopja enega bloka. Nad 50 družin je ostalo brez strehe. Škoda se ceni na več sto tisoč dolarjev.

Trije rudarji v pasti.

Bower, W. Va. — V soboto je bila eksplozija v premogovniku No. West Virginia Coal & Coke Co. Trije rudarji so ostali pod zemljo in rešilna partija jih išče.

Usoden padec.

Chicago, — Edward Korrel, star 49 let, je v petek umrl v švedski bolnišnici radi poškodb, katere je dobil prejšnji dan, ko je padel po stopnicah na svojem domu, 935 Maine st.

Letalska nesreča.

Crowley, La., 11. febr. — Sol Wright, vojaški letalec, se je včeraj ubil, ko je iz višine 500 čevljev padel na zemljo na bližnjem letališču.

CLOVEK V GROBNICI POD VINOGRADOM.

(Nadaljevanje s 2. strani.)

stene grobnice, in da so te besede polne modrosti. Ti ljudje ga smatrajo za nekega reformatorja in za odrešenika samega, ki ga čela Jugoslavija v tem stanju, hudem kakor je, pričakuje nad vse željno. Drugi spet trdijo, da odpira ponoči krste in preiskuje okostnjake svojih staršev ter piše knjigo.

Fant je gotovo duševno bolan in bi spadal v bolnico.

Nemci v Jugoslaviji.

Poslanec (bivši) Nemške stranke iz Vojvodine, Kraft, je bil pri ministrskemu predsedniku generalu Živkoviću, da ga vpraša ali se zakon, ki prepoveduje vsee plemenske in verske stranke, nanaša tudi na stranke Nemcev v Vojvodini. Enako je bilo več zastopnikov posameznih strank pri raznih inženirskih in istim vprašanjem. Kako je treba razumeti tozadevne točke zakona, še ni padla odločitev. Rečeno pa je bilo, da mora vsaka stranka najaviti posebno in zaprositi za svoje delovanje.

Agitiranje za "Prosveto"

O zdravljenju nespčnosti

Nedavno so znanstveni odkriti nove metode zdravljenja, s katerimi se doseže trdnje spanje, ki res nekaj zaleže. Dognali so, da postane spanje globlje, ako so spočiti nekateri organi človeškega telesa. Na posebnem medicinskem oddelku čikaške univerze, kjer se slavni profesor dr. Jatsobson že dolgo ukvarja s tem problemom, so menjajo, da bo to vprašanje sčasoma postalo za človeško zdravje ravno tako velike važnosti, kakor vprašanje diete. Našli so, da je človeku potrebna čisto posebna vrsta pouka, če hoče doseči v spanju ono idealno mero počitka, ki ga zdravniki imenujejo višjo stopnjo razbremenitve mišičevja. Pacienti pričeno a tem, da v kakih mirni sobi ležejo na hrbet počitku. Pozneje jim zdravniki razložijo, kako človek v vsakršen telesnem položaju popolnoma razbremeni, uče jih kako sa lahko ognje vanki napetosti v mišičevju, ki zelo slabi spanec.

Posledice nočnega duševnega dela.

Pri ljudeh, ki ponoči opravljajo kako duševno delo, so nekatere mišice neprestano obremenjene. Nekateri psihologi so postavili teorijo, da je tudi duševno delo odvisno od delovanja mišic. Čeprav ta teorija še ni dokazana, so vendar a poskusi na čikaški univerzi ugotovili, da takrat, ko so očene mišice in mišice govornih organov popolnoma izloči. To možnost pa pusti tudi intenzivnost razmišljanja, a včas delovanje možganov v tem primeru popolnoma preneha.

Poskusi kažejo, da je priroda človeku podelila možnost, da lahko delovanje možganov popolnoma izloči. To sponost pa je človeku moči doseči samo s temeljitim študijem telesa, njegovega delovanja in reakcij. Študij nazadnje tudi ni tako težak, kakor se vidi na prvi mah, zakaj jasno je, da se človek lahko nauči tudi vseh drugih umetnosti, n. pr. biljarda, golfa, tenisa, itd., ki v načelu niso nič lažja. Tudi tu, kjer gre za duševne funkcije, igra razbremenitev mišičevja važno vlogo. Zlasti velja to pri petju, kjer je treba držati mišice v grlu popolnoma razbremenjene, kar morajo seve nadzorovati možgani, ki imajo mimo tega še nalogo skrbeti za to, da ostanejo povsem avtopodne tudi mišice dihalnih organov. Nova veda o razbremenitvi mišičevja bo zaradi tega skoro gotovo našla pot v glasbene šole, kjer se bodo bodoče generacije pevcev na njeni podlagi učile obvladati vse tajne pevne tehnike. Dolej se te moderne metode seve niso uporabljale, zakaj dosedanjim mojstri petja po večini niso ničesar razumeli o načelih psihologije in anatomije, ki igra baš pri petju zelo veliko vlogo.

Tudi sanje so v neki meri odvisne od napetosti v mišičevju in če je ta posebno velika, tedaj se izraža v tem, da človeka "mora tlačiti", kakor pravimo. Mimo tega pa gre pri sanjah tudi za duševno delovanje v obliki fantaziranja. Kakor smo že omenili, pa se to lahko prepreči s popolnim razbremenjenjem mišičevja, s čimer se potemtakem doseže osvežujoče spanje brez sanj. Človek, ki se svojih misli in občutkov tudi v spanju ne more otresti, potrebuje, kakor pravijo, nekaj spanja še vmes, med dnevnim delom. Zategadelj so zdravniki našli več načinov oddiha, ki bi jih za mnoge ljudi kazalo uvesti tekom delovnega časa, zakaj laboratorijski poskusi so pokazali, da se človek, ki jih uporablja, v kratkem času lahko temeljito odpočije.

Razbremenitev mišičevja in nospčnost.

Problem razbremenitve mišičevja je tesno zvezan s nospčnostjo in strokovnjak, ki pozna nove metode zdravljenja in ima v njih že nekaj prakse, lahko a sistematičnim opazovanjem dožene mnogo simptomov nospčnosti, ki bi sicer ostali povsem neopaženi. Nospčnost se posebno jasno pokaže tedaj, ako posebna občutja silijo človeka k joku. V tem primeru se nospčnost najlažje dožene. Težje je, če pacient pri tem skuša a silo prikriti notranji nemir, zakaj a tem zdravniku lahko popolnoma prevara in ga ovira pri zdravljenju. Ljudje, ki imajo močno

RAZNO

Reja bobrov (beavers) v Evropi. — Uspehi, ki so jih dosegli rejci srebrnih in modrih lisic, živali z dragoceno kožuhovino, so napotili k poskusom z drugimi živalmi te vrste, med njimi tudi z bobrom. V Ameriki ga že rede na farmah. Zastopnik teh farm namerava upeljati rejce bobrov tudi v Evropi. Vsekakor bi bobroreja prinašala lepe dobičke: kože so dragocene, mladci imajo takisto visoko ceno, vrhu tega pa bi dobri čistili rejcem ribnike, ker žo zelo nadležne vodne in obrežne rastline. Bober ne glaje posebnih skrbri in se poleti zadovoljuje s hrano, ki jo sam najde, le za sirmo mu je treba preskrbeti skorje. Seveda so za rejce bobrov najpripravnjše posebene farme, ki morajo biti dobro ograjene. Posebno je treba zavarovati drevje, pa tudi ribnikove nasipe, zakaj bober je cel "inženir" in rad pobegne po rovih ali prekopih. Ameriški bober vrste 2—8 mladcev na leto. Njegova koža stane 150—600 nemških mark. Za rejce je potrebna dobra pasma; evropski bober je slabo rodovit in tudi njegova kožuhovina ni prvovratna. Vsekakor bo Nemčija prva poskusila a takimi farmami.

Ptice kot tatovi.

Nedavno so nemški listi zabeležili zanimivo vest, da so našli v sračjem gnezdu dragulje, ki so bili ukradeni v bližnji graščini. Francoski list "L'Intransigeant" je priobčil v avest a to vestjo zanimljivo raspravo, v kateri navaja dolgo vrsto primerov, ki kažejo tatinske nagibe nekaterih živali, zlasti ptic. Vrane, srake in kavke slove že dolgo kot ljubiteljce predmetov, ki blestijo. Srake in kavke rade napadajo dojenčke v zibelki; zgodilo se je že kajkrat, da je soja takim otrokom izključevala oči, če ni bilo v bližini človeka, ki bi jo preplasil. — V neki gostilni so imeli srako, ki je bila povsem udomačena. Skrbno je pobirala izgubljene ali pozabljene reči. Vru tega je kazala nagib k "prijanzanju"; silno je čislala v alkohol namočene črešnje. Uganjalo je take, da so jo domači naposled obodili na smrt. Gospodinja je zvarila iz nje odlično juho. — Nedavno so listi zabeležili slučaj neke papige, ki je priletela ponoči skozi odprto okno v stanovanje znane igralkine in ji ukradla dragocenen prstan, ki je ležal na krožniku. Tatvine je bil obdolžen sluga in šele pozneje so našli prstan v skritem prostoru, kjer je tatinska papiga nakopila purečanjno zalogo ukradenih drobnarij. Zmikavti imajo tedaj tudi perje in peruti.

V NAJEM SE ODDA

dobro vrejeno pet sobno stanovanje, elektrika, plin in vse potrebno in tudi garaža od zadaj. Oglasite se osebno na: 2823 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopilih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravnistvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošlje glavnomu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na naša nalo pripravljene listinah vse naslove upravnistvu Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi naslova upravnistvu Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravnistvo sliedno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. — Philip Godina, upravitelj.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Pismo Fedora Dostojevskoga iz ječe

Pariska literarna, revija "Monde" je priobčila naslednje pismo F. M. Dostojevskoga, ki ga je bil pisal veliki ruski pisatelj pred 80 leti svojemu bratu Mihailu Mihajloviču, in sicer neposredno po spremenitvi smrtnih kazni v sibirsko prognanstvo.

Petrograd, trdnjava Petrovskaja, 29. dec. 1849. Iskreno ljubljani brat in prijatelj!

Vse je minulo. Obsodili so me na štiri leta prisilnega dela v neki trdnjavi (najbrže v Orenburgu) ter bom moral končati svoje življenje bot navaden vojak.

Odpeljali so nas na trg, kjer je bila predstana smrtna obsodba. Dali so nam križ, da ga poljubimo, prelomili so naše meče, ter nas oblekli v bele mrtvaške košulje. Nato sme se morali postaviti pred sodnim odrom. Jaz sem bil šesti. Klicali so po tri hkrati. Stal sem v drugi vrsti in le še ena minuta življenja je bila pred menoj. V tem zadnjem trenutku sem mislil na Te in na Tvoje. Se le v tem kratkem času sem spoznal, kako zelo Te ljubim, moj dragi brat, inel sem le še toliko časa, da

sem objel Pleščeva in Durova, ki sta stala poleg mene, in se poslovil od obeh.

Nenadno so se oglašili bobni. Odvezali so one, ki so bili že zvezani za usmrtevec. Sporočili so nam, da nam je Njegovo Velikanstvo car podaril življenje. Nato so nam naznanili naše kazni. Oproščen je bil samo Palm, ki obdrži svoj čin v vojski.

Moj dragi brat! Pravkar mi pravijo, da bomo morali danes ali jutri odpotovati. Prosil sem za dovoljenje, da bi se smel sestati s Teboj. Toda dali so mi razumeti, da je to nemogoče. Samo to pravico imam, da Ti smem pisati to pismo in Ti moram pohititi s svojim odgovorom. Zelo se bojim, da si na kak način zvedel o moji smrti obsodbi. Če pride denar iz Moskve, misli name in me ne zapusti. Imam pač dolge, toda sedaj se ne da nič napraviti. Poljubi v mojem imenu svojo ženo in svoje otroke in skrb, da me ne bodo pozabili. Ali se bom kdaj videl? Paži na svoje zdravje in skrb za svojo družino. Ti moraš živeti mirno in misliti na svojo prihodnost. Misli na usodo svojih otrok.

Življenje. Zopet bom videl sonce! In sedaj se pogovoriva o vaških stvareh. Moje knjige — moje sveto pismo je ostalo doma — nekaj rokopisov, načrte za neko dramo in neki roman, ravno tako dokončano novelo "Otroške zgodbe" so mi vzeli. Mislim, da bodo izročili vse to Tebi. Za primer, ako bi Ti poslal po stvari, moram vedeti, da ne bom vzel s seboj ne svojega plašča, in ne svoje stare obleke. Sedaj, dragi brat, stojim pred dolgim potovanjem. Prosim Te, da pripraviš, kakor hitro Ti bo mogoče, kakršnokoli vsoto in mi jo nemudoma pošlješ. Trenutno mi je denar bolj potreben nego zrak za dihanje — in to iz zelo važnega razloga. Piši mi tudi par vrstic. Če pride denar iz Moskve, misli name in me ne zapusti. Imam pač dolge, toda sedaj se ne da nič napraviti. Poljubi v mojem imenu svojo ženo in svoje otroke in skrb, da me ne bodo pozabili. Ali se bom kdaj videl? Paži na svoje zdravje in skrb za svojo družino. Ti moraš živeti mirno in misliti na svojo prihodnost. Misli na usodo svojih otrok.

Se nikdar nisem čutil tako popolno svojih duševnih sil kakor baš sedaj. Samo da bi moje telo bilo dovolj močno! Bolan in škrofulozen grem na pot, Bog naj pomaga še naprej! Dragi brat! V življenju sem videl tolike stvari, da me more le še prav malo strašiti. Naj pride karkoli! Pri prvi priložnosti Ti bom poslal vesti. Pozdravi mater s najnežnejšimi besedami, ki jih premoreš: sree Ti jih bo narekovalo. Želim ji mnogo sreče. Spomin nanjo bo ostal v moji duši vedno zvezan s spoštovanjem in hvalečnostjo.

Milost božja, dragi brat, Te mora ohraniti pri življenju, da se moreva še kdaj videti. Tečaj se bova spominjala lepih nekdanjih dni, zlate mladosti, govorela bova o najljubših upanjih, ki sem jih danes iztrgal iz svojega krvavečega srca in jih pokopal. Ali bom še kdaj prišel za perjo? Mislim, da bo to možno v štirih letih. Ako bom mogel pisati, Ti bom poslal. Ah, moj Bog, koliko notranjih podob, ki sem jih bil nedavno izoblikoval, se bo izgubilo, izgine iz mojega spomina in bo krožilo ko strup po mojih žilah! Ako mi ne bo mogoče več pisati, me bo konec. Naj me zaprejo za petnajst let v ječo, toda v roko naj mi dajo vsaj perjo!

OGLAS.

Priglasil naj se Frank Furlan, zadržan pri sem čul od njega iz Ironont, Minn., še meseca oktobra 1927 in potem nič več. Prosim rojake, če kdo ve za njegov sedanj naslov in kje se nahaja, naj mi to sporoči, ako bo on sam čital ta oglas, naj se mi prijavi na spodnji naslov, ker je že skrajni čas zato: Mr. Andrew Kostelic, P. O. Box 402, N. Hibbing, Minn.—(Adv.)

NAŠ ZASTOPNIK.

Naš potovalni zastopnik Anton Zidanšek iz Farrell, Pa., bo obiskal naše naročnike in druge rojake in nabiral naročnino za list Prosveta, prodajal knjige Književne Maticе S. N. P. J. Torej ga toplo priporočamo vsem članom in drugim rojakom, da mu gredo na roke in pomagajo pri agitaciji za list Prosveto. — Upravitelj Philip Godina.

Napravi miren in okrepčujoč spanec.

Slabo spanje povzroča nervoznost, celotni list in sploh poslabša zdravje. Posledica tega je večkrat slaba prebava, zaprtje, izguba teže in moči, piling v koži, nespečnost, glavobol, omotica in druge neudice. Nuga-Tone je sredstvo proti tem težavam, ki jih povzroča slabo spanje. Nuga-Tone je zdravilo, ki ga jemljemo v obliki tabletk, ki jih jemljemo po obroku. Nuga-Tone je zdravilo, ki ga jemljemo v obliki tabletk, ki jih jemljemo po obroku.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

VELIKA EVROPSKA VOJNA, samo \$3.95 STIRI VREDNOSTNA DARILA BREZPLAČNO.

Velika evropska vojna, samo \$3.95. Stiri vrednostna darila brezplačno. Zgodnja prilika se vam pusti videti v veliki evropski vojni, ki je bila ena izmed največjih vojn v zgodovini. Vsebuje 4 najnovejša darila, in sicer: 1) En najnovejši spomin na vojno, 2) En najnovejši spomin na vojno, 3) En najnovejši spomin na vojno, 4) En najnovejši spomin na vojno. Vse darila so brezplačno. Cena je samo \$3.95. Zelo malo časa, da si lahko vsako nabavi ta set.

GRAND NOVELTY COMPANY 1723 N. Kedzie Ave. Dept. 206, Chicago.

IZVIRNA PRILIKA Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENCİ, vredno \$5.00—ako nam pošljete brez obditke svoto \$6.30. Ali pa tri knjige: SLOV.-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGENEZE, vredna \$1.50, in PATER MALAVENTURA V KABARETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$6.30. To velja za člane S.N.P.J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačajo \$7.50.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupne vrednosti za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZE, ali pa ZAJEDALCI in HRBTENICI in INFORMATOR ako nam pošljete svoto \$3.90. Nečlani pošljejo \$4.50. Ali pa za \$2.90 pol leta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlani \$3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsak mora poslati celo svoto brez obditke. Denar in naročila pošljite na upravitelju na naslov: PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ime..... Naslov..... Družina..... Čl. društva.....

Jack London: MORSKI VRAG (iz angleščine prevel I. M.)

"Da bi bil kak drug kapitan na ladji, ne naš, bi rekel, da bi bil lahko jutri v Jokohami. Toda naš kapitan je sila čuden človek in jaz vas prosim, da bodite pripravljeni na vse — razumete — na vse!"

"Odkrito priznam, da tega ne razumem," je odgovorila obnavljajoče in nemirno in prestrašen izraz se je prikazal v njenih očeh. "Ali pa sem morebiti v zmoti, če mislim, da se ponesečem vedno izkazuje vsa pozornost in skrb? Saj je taka malenkost, kakor veste. Tako blizu smo suhe zemlje."

"Odkrito povedano, ne vem," sem jo skušal pomiriti. "Želel sem vas samo pripraviti na najhujše, če ima najhujše priti. Ta človek, ta kapitan je živina, zlodej, in človek nikdar ne ve, kaj bo storil."

Razvnel sem se, ona pa mi je segla v besedo rekoč: "O razumem," in njen glas je bil videti utrujen. Jaz sem bilo, da je le a težavo mislila. Ni dosti manjkalo, da se ni zrušila.

Nadalje ni vpraševala, jaz pa tudi nisem hotel več govoriti, temveč sem se lotil dela, da izvršim Wolf Larsenovo povelje, namreč da poskrbim za njeno udobnost. Marljivo sem se sukal, kakor prava gospodinja; prinesel sem ji hladilno izmivalno vodo za solnčne opeklino, vzel iz Larsenove zasebne zaloge steklenico rdečega vina in velel Mugridgu, da pripravi prazno kabino.

Veter je hitro postajal jačji; Duh se je vedno bolj nagibal na stran in ob času, ko je bila kabina pripravljena, je že rezal vodo s precejšnjo brzino. V tem sem bil docela pozabil na Johnsona in Leacha. Zdaj se je začel pod stopnicah glas, kot da bi treščil: "Čoln ho!" Bil je Dimachev glas, ki se je bil glasil z vrha jambore. Pogledal sem žensko; ona pa je slonela vznak v naslonjaču in imela oči zaprte; bila je skrajno utrujena. Ker sem dvomil, da je slila klic, sem sklenil, da jo obvarujem krutega, nasilnega prizora, o katerem sem bil prepričan, da bo sledil zajetju beguncev. Bila je izmučena. Pa dobro. Naj spi.

Na krovu so se čula hitra povelja, topot nog in plahutanje jader, ko je Duh šinil v veter in naprej. Ko se je že nagnil, je začel naslonjač drveti preko kabine in prikočil sem baš ob pravem času, da sem preprečil, da ni rešena ženska padla iz njega.

Oči so ji bile pretrujene, da bi bila prenečena, ko me je pogledala; vstala je in se opotekala, ko sem jo peljal v njeno kabino. Mugridge se mi je priliznilo zarežal v obraz, a poglaval sem ga in ukazal, naj se vrne h kuhinjskemu delu. Maščeval se je a tem, da je raznesel med lovci glas, kako izborna hišina da znam biti.

Ženska se je z vso težo naslonila na me in jaz mislim, da je zaspala na potu v kabino. To sem zagnal, ko je skoraj padla v posteljo, ko se je ladja iznenada zagugala. Zbudila se je, zaspalo nasmešnila in iznova zaspala. Zapustil sem jo spečo pod dvojico težkih mornarskih odevi; glava ji je počivala na blazini, ki sem jo bil vzel z Wolf Larsenovega ležišča.

Devetnajsto poglavje.

Ko sem dospel na krov, je vozil Duh proti privertni strani, kjer se je videlo znano jadro našega čolna. Vse moštvo je bilo na krovu; saj so vedeli, da se bo nekaj zgodilo, ko prideta Johnson in Leach zopet na ladjo.

Ura je bila deset. Louis je odšel na zadnji del ladje, da zamenja krmarja. Zrak je bil vlažen in opazil sem, da je imel obleko iz poškodnega platna na sebi? "Ali bomo zopet kaj dobili?" sem ga vprašal.

"Mislim, da bo zopet malo viharja," je odgovoril, "vmes pa malo dežja, a samo toliko, da se bomo premočili."

"Da smo jih morali zagledati," sem dejal, ko smo se toliko približali čolnu, da smo ga videli.

Louis je zasukal kolo in se obotavljal. "Jaz pa mislim, da ne bi nikoli dospela do suhe zemlje."

"Misliš, da ne?" sem vprašal.

"Ne, gospod. Ali čutiš tole?" Veter je zajel ladjo in krmar je imel mnogo posla s krmilnim kolesom, da jo je obdržal proč od vtrata. "Na takem morju ne more lupinica dolgo plavati in prava sreča je zanje, da smo tukaj, da jih vzamemo zopet na krov."

V tem je prišel Wolf Larsen od osrednja ladje, kjer je bil govoril z rešenci. Mačja prožnost njegove hoje je bila še nekoliko izrazitejša kot po navadi in oči so bile vedre in živahne.

"Trije strojemazi in en strojnik," se je glasil njegov pozdrav. "Vendar že naredimo iz njih mornarje, vsekakor pa veslače. No, kaj pa ženska?"

Sam ne vem, zakaj, a resnica je, da sem začutil nekako bolečino, kakor da bi me bil z nožem sunil, ko jo je omenil. Izprva sem mislil, da je to neka zoprnost ali gnev; vendar se nisem mogel otresti tega čustva, čeprav sem se mu upiral, in tako sem v odgovor skomizgnil z ramami.

Wolf Larsen je nategnil ustnice in zategnjeno, porogljivo zašvigal.

"Kako pa ji je ime?" je vprašal.

"Ne vem," sem odgovoril. "Spi. Bila je silno utrujena. Sicer bi pa sam rad izvedel od vas, kdo je. Kakšna pa je bila njihova ladja?"

"Poštni parnik," je odgovoril na kratko. "City of Tokio iz Frisca, namenjen v Jokohamo. V tistem tajfunu je ponesrečil. Stara omara. Zgoraj in spodaj se je razcesnil kot sito. Stiri dni so plavali v čolnu. In ti ne veš, kdo in kaj je, kaj? Devica, žena, vdova? No, no."

Dražljivo je zmajal z glavo in me smeje gledal.

"Ali boste —" sem pričel. Malo je manjkalo, da ga nisem vprašal, ako bo popeljal ponesrečence v Jokohamo.

"Kaj bom?" je vprašal.

"Kaj nameravate z Leachom in Johnsonom?"

Zmajal je z glavo. "Klada, v resnici ne vem. Vidim, s tole pomnožitvijo imam nekako vse moštvo, kolikor ga potrebujem."

"Onadva imata vendar vso prostost," sem odvrnil. "Zakaj ne bi drugače ravnali z njima? Vzemite ju na krov in ravnajte dobro z njima. Najsi sta zakrivila, kar sta, bila sta pač naščuvana od tega."

"Po meni?"

"Po vas," sem odgovoril trdno. "In jaz vas svarim, Wolf Larsen, da se utegne zgoditi, da pozabim na ljubezen do svojega življenja, če pojdetе predaleč in boste preveč slabo ravnali s tema revežema."

"Dobro!" je zavpil. "Ponosen sem nate, Klada! V maščevanju si se postavil na lastno noge. Sedaj si cel človek. Neurečen si bil, ker si z lahkimi življenjem zavrgel svoje življenje; ampak sedaj se razvijš. Vse rajši te imam zaradi tega."

Glas in izraz obraza sta se mu izpremenila. Obraz mu je bil resoben. "Ali veruješ v obljube?" je vprašal. "Ali so na svetu?" "To se ve, da so," sem odgovoril. "Potem skleneva pogodbo," je nadaljeval. Bil je dovršen glumec. "Ako jaz obljubim, da ne položim roke na Johnsona in Leacha, ali mi ti obljubiš, da me ne poskuša ubiti?" "Ampak to ne, da bi se te bal, nobenega strahu nimam pred teboj," je naglo pristavil. "Skoraj nisem mogel verjeti svojim ušesom. Kakšne misli so ga obhajale?"

"Mislim, da bo zopet malo viharja," je odgovoril, "vmes pa malo dežja, a samo toliko, da se bomo premočili."

"Da smo jih morali zagledati," sem dejal, ko smo se toliko približali čolnu, da smo ga videli.

Louis je zasukal kolo in se obotavljal. "Jaz pa mislim, da ne bi nikoli dospela do suhe zemlje."

"Misliš, da ne?" sem vprašal.

"Ne, gospod. Ali čutiš tole?" Veter je zajel ladjo in krmar je imel mnogo posla s krmilnim kolesom, da jo je obdržal proč od vtrata. "Na takem morju ne more lupinica dolgo plavati in prava sreča je zanje, da smo tukaj, da jih vzamemo zopet na krov."

V tem je prišel Wolf Larsen od osrednja ladje, kjer je bil govoril z rešenci. Mačja prožnost njegove hoje je bila še nekoliko izrazitejša kot po navadi in oči so bile vedre in živahne.

"Trije strojemazi in en strojnik," se je glasil njegov pozdrav. "Vendar že naredimo iz njih mornarje, vsekakor pa veslače. No, kaj pa ženska?"

Sam ne vem, zakaj, a resnica je, da sem začutil nekako bolečino, kakor da bi me bil z nožem sunil, ko jo je omenil. Izprva sem mislil, da je to neka zoprnost ali gnev; vendar se nisem mogel otresti tega čustva, čeprav sem se mu upiral, in tako sem v odgovor skomizgnil z ramami.

Wolf Larsen je nategnil ustnice in zategnjeno, porogljivo zašvigal.

"Kako pa ji je ime?" je vprašal.

"Ne vem," sem odgovoril. "Spi. Bila je silno utrujena. Sicer bi pa sam rad izvedel od vas, kdo je. Kakšna pa je bila njihova ladja?"

"Poštni parnik," je odgovoril na kratko. "City of Tokio iz Frisca, namenjen v Jokohamo. V tistem tajfunu je ponesrečil. Stara omara. Zgoraj in spodaj se je razcesnil kot sito. Stiri dni so plavali v čolnu. In ti ne veš, kdo in kaj je, kaj? Devica, žena, vdova? No, no."

Dražljivo je zmajal z glavo in me smeje gledal.

"Ali boste —" sem pričel. Malo je manjkalo, da ga nisem vprašal, ako bo popeljal ponesrečence v Jokohamo.

"Kaj bom?" je vprašal.

"Kaj nameravate z Leachom in Johnsonom?"

Zmajal je z glavo. "Klada, v resnici ne vem. Vidim, s tole pomnožitvijo imam nekako vse moštvo, kolikor ga potrebujem."

"Onadva imata vendar vso prostost," sem odvrnil. "Zakaj ne bi drugače ravnali z njima? Vzemite ju na krov in ravnajte dobro z njima. Najsi sta zakrivila, kar sta, bila sta pač naščuvana od tega."

"Po meni?"

"Po vas," sem odgovoril trdno. "In jaz vas svarim, Wolf Larsen, da se utegne zgoditi, da pozabim na ljubezen do svojega življenja, če pojdetе predaleč in boste preveč slabo ravnali s tema revežema."

"Dobro!" je zavpil. "Ponosen sem nate, Klada! V maščevanju si se postavil na lastno noge. Sedaj si cel človek. Neurečen si bil, ker si z lahkimi življenjem zavrgel svoje življenje; ampak sedaj se razvijš. Vse rajši te imam zaradi tega."

Glas in izraz obraza sta se mu izpremenila. Obraz mu je bil resoben. "Ali veruješ v obljube?" je vprašal. "Ali so na svetu?" "To se ve, da so," sem odgovoril. "Potem skleneva pogodbo," je nadaljeval. Bil je dovršen glumec. "Ako jaz obljubim, da ne položim roke na Johnsona in Leacha, ali mi ti obljubiš, da me ne poskuša ubiti?" "Ampak to ne, da bi se te bal, nobenega strahu nimam pred teboj," je naglo pristavil. "Skoraj nisem mogel verjeti svojim ušesom. Kakšne misli so ga obhajale?"

Fjodor Dostojevskij. (Z. in S.)

Znižana cena knjig Književne Maticе S.N.P.J.

Sedaj je prilika, bratje in sestre, da si vsako lahko naroči eno ali več knjig po zelo niski ceni. Knjige so dobre, poučne in morale bi jih imeti v vsaki hiši.

AMERIŠKI SLOVENCİ—ta knjiga obsega 632 strani in mnogo krasnih zgodovinskih slik, je prijazna za čitanje in vam daje veliko pouka o zgodovini Amerike, ameriških Slovencev in naše S. N. P. Jednote. Knjiga vredna \$5.00—sedaj.....\$1.50

SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA—izvrstna poučna knjiga za učenje angleščine in raznimi drugimi pojasnili, vredna \$2.00—sedaj.....50c

ZAKON BIOGENEZE—ta knjiga pojasnjuje splošni razvoj in naravne zakone, vsebuje veliko poučnega za vsakega človeka, vredna \$1.50—sedaj.....50c

PATER MALAVENTURA V KABARETU—povest iz življenja ameriških francoskanov in doživljaj rojaka, vsebuje precej slik, vredna \$1.50—sedaj.....50c

ZAJEDALCI—povest in slika skritega življenja slovenskih delavcev v Ameriki, vredna \$1.75—sedaj.....50c

JIMMIE HIGGINS—animirana in krasna povest, spisal dobroznani pisatelj Upton Sinclair, poslovenil I. Molek, vredna \$1.00—sedaj.....50c

"HRBTENICI"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mekho vezana, stane samo.....10c

"INFORMATOR"—knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—celo priporočljiva za člane—stane samo.....10c

Ta znižana cena je veljavna od 1. novembra 1928 pa do 1. aprila 1929.

Održite ta listek, priložite potrebno svoto v pismo in pošljite na Prosveto.

PROSVETA, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo vam pošljim svoto \$..... kot naročilo za sledeče knjige:

Ime..... Naslov.....

Mesto..... Družina.....

Priloženo vam pošljem tudi naročnino za list Prosveta svoto \$.....

Člani S. N. P. J. plačajo za celo leto \$4.80, za pol leta \$2.40 in ne člani pa \$6.00 oziroma \$3.00 za naročnino. (To velja izvenem Chicago, Cicero in inozemski države.)

Naročila za knjige in za naročnino lahko pošljete denar v registriranih pisnih, money order, ali poštne znamke na naslov Prosveta.